

УДК 338.12.015

Прокопів М.І.
аспірант кафедри фінансів
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИЛОВОГО СКЛАДНИКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНОГО ФАКТОРА ПРОТИДІЇ РЕЙДЕРСТВУ ТА СИЛОВОМУ ЗАХОПЛЕННЮ ПІДПРИЄМСТВА

АННОТАЦІЯ

Ефективність функціонування газотранспортної галузі пов'язана зі станом використання ресурсів у нафтогазовому комплексі загалом та магістральному транспорті газу зокрема. Особливої значущості набуває дослідження процесу формування впливу окремих показників і факторів на рівень економічної безпеки газотранспортних підприємств. Одним із ключових складників діяльності підприємства є забезпечення безпеки працівників та основних засобів підприємства. Метою статті є визначення ризиків і загроз економічній безпеці газотранспортного підприємства. Розглянуто ключові підходи до аналізу і диверсифікації ризиків силового складника, а також запропоновано схему забезпечення силового складника економічної безпеки газотранспортного підприємства.

Ключові слова: рейдерство, силове захоплення, економічна безпека, інтегральний показник, ризик, диверсифікація.

АННОТАЦИЯ

Эффективность функционирования газотранспортной отрасли связана с состоянием использования ресурсов в нефтегазовом комплексе в целом и магистральном транспорте газа в частности. Особую значимость приобретает исследование процесса формирования влияния отдельных показателей и факторов на уровень экономической безопасности газотранспортных предприятий. Одной из ключевых составляющих деятельности предприятия является обеспечение безопасности работников и основных средств предприятия. Целью статьи является определение рисков и угроз экономической безопасности газотранспортного предприятия. Рассмотрены ключевые подходы к анализу и диверсификации рисков силовой составляющей, а также предложена схема обеспечения силовой составляющей экономической безопасности газотранспортного предприятия.

Ключевые слова: рейдерство, силовой захват, экономическая безопасность, интегральный показатель, риск, диверсификация.

ANNOTATION

The efficiency of the operation of the gas transportation industry is related to the state of use of resources in the oil and gas complex as a whole, and the main gas transport in particular. Of particular significance is the study of the process of shaping the impact of individual indicators and factors on the level of economic security of gas transport companies. One of the key components of the company's activities is to ensure the safety of employees and capital assets of the enterprise. The purpose of this article is to identify the risks and threats to the economic security of the gas transport company. The key approaches to the analysis and diversification of the risks to the power component are considered, as well as the scheme of ensuring the power component of the economic safety of the gas transport company.

Key words: raiding, power capture, economic security, integral index, risk, diversification.

Постановка проблеми. Однією з важливих умов підвищення ефективності та сталості підприємств за ринкових відносин є вдосконалення системи управління силовим складником підприємства з урахуванням факторів забезпечення економічної безпеки. Ситуація в Україні

не дає змоги говорити про забезпечення сталого економічного зростання, що впливає на національну й економічну безпеку держави загалом. Процес формування ринкової економіки в Україні супроводжується трансформацією форм і методів державного регулювання, децентралізацією та диверсифікацією виробництва, зміною умов господарювання і зростанням конкурентної боротьби між підприємствами, посиленням впливу зовнішнього середовища на діяльність суб'єктів господарювання, основною рисою якою є динамізм з ознаками невизначеності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження теоретичних та практичних аспектів забезпечення безпеки розвитку суб'єктів господарювання знайшли відображення у працях Л.І. Абалкіна, Л.Т. Гораль, М.А. Бендікова, Т.Б. Берднікова, О.А. Груніна, Л.І. Донця, Н.В. Ващенко, Б.З. Мільнера, О.І. Могилюго, О.М. Бандурки, В.С. Духова, Я.А. Жаліло, М.П. Капустіна, А.В. Кирієнка, Г.В. Козаченко, В.А. Ліпкана, О.М. Ляшенко, В.І. Мунтіяна, Н.О. Подлужної, В.П. Пономарьова, П.Я. Пригунова, А.С. Сосніна, Є.А. Олейнікова, В.В. Шликова, В.І. Ярочкіна та ін. У своїх роботах учені визначили основні підходи до дослідження силового складника економічної безпеки підприємства, проаналізували систему чинників економічно безпечного його розвитку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у формуванні теоретико-методологічних засад управління силовим складником економічної безпеки як ефективного індикатора розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Силова безпека підприємства полягає у захисті фізичної особи від загроз її життю, здоров'ю та матеріальному благополуччю, а також захисті майна підприємства від кримінальних посягань. Силовий складник полягає у забезпеченні фізичної безпеки працівників фірми (насамперед керівників) і збереженні її майна.

До основних негативних впливів на цей складник належать фізичні і моральні впливи на конкретних особистостей (особливо на керівництво та провідних спеціалістів) з метою заподіяти шкоду їх здоров'ю та репутації, що становить загрозу нормальній діяльності їх підприємства.

Негативні впливи, що завдають шкоди майну підприємства, несуть загрозу зниження вартості його активів і втрати економічної незалежності (деінформація, знищення інформації) [3, с. 34-35].

Причинами цих негативних явищ є:

– нездатність підприємств-конкурентів досягти переваг коректними методами ринкового характеру, тобто за рахунок підвищення якості власної продукції, зниження поточних витрат на виробництво (діяльність), удо-

сконалення маркетингових досліджень ринку тощо;

– кримінальні мотиви одержання злочинними юридичними (фізичними) особами доходів через шантаж, шахрайство або крадіжки;

– некомерційні мотиви посягань на життя та здоров'я керівників і працівників підприємства (організації), а також на майно фірми.

Аналіз загроз негативних впливів за принциповою схемою організації силового складника передбачає:

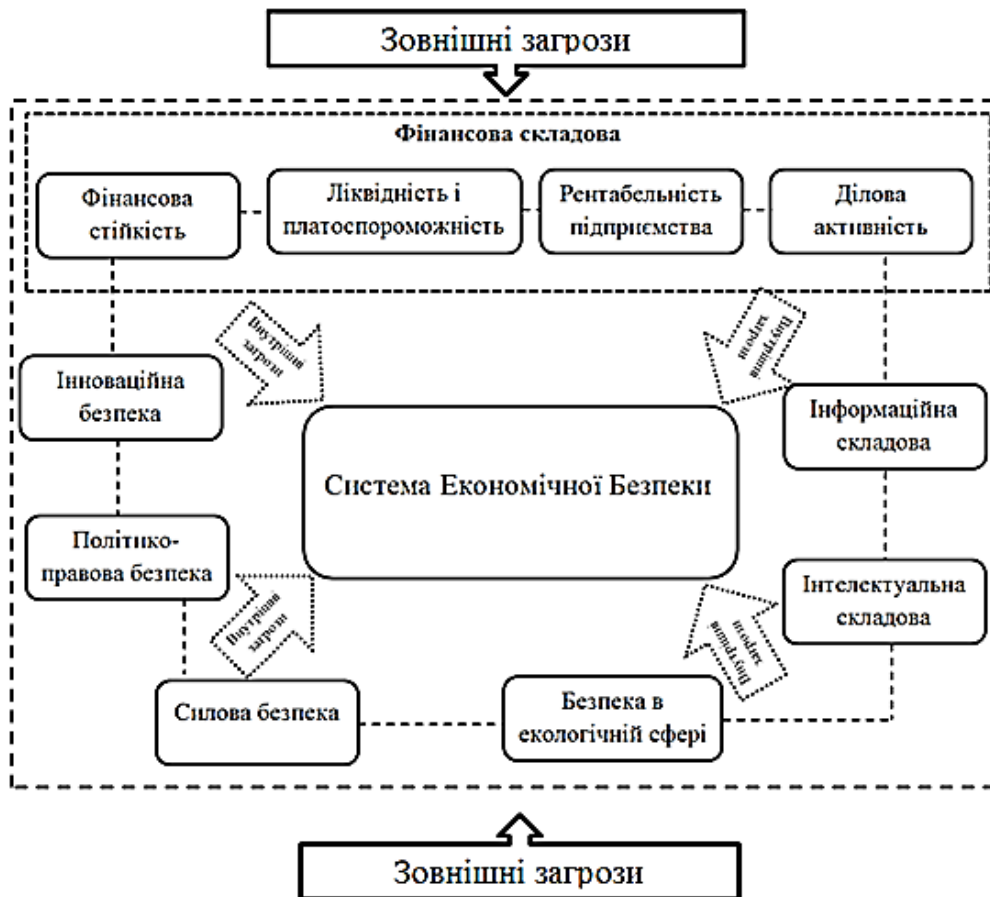

Рис. 1. Вплив внутрішніх і зовнішніх загроз на систему економічної безпеки
Джерело: узагальнено і доповнено автором на основі [4]

Таблиця 1

Основні види діяльності служб підприємства (організації) з метою гарантування силового складника його (її) безпеки

Вид діяльності	Напрямок діяльності	Підрозділ фірми
Гарантування фізичної і моральної безпеки співробітників	Охорона співробітників; збирання інформації та превентивні дії з метою запобігання загрози безпеки.	Служба безпеки Інформаційно-аналітичний підрозділ
Гарантування безпеки майна і капіталів підприємства (організації)	Охорона майна (будівель, споруд, устаткування, транспорту); охорона перевезень; страхування майна та ризиків; гарантування безпеки інвестування.	Служба безпеки Фінансова служба
Безпека інформаційного середовища фірми	Захист від промислового шпигунства; збирання інформації про зовнішнє середовище бізнесу.	Служба безпеки Інформаційно-аналітичний підрозділ
Забезпечення сприятливого зовнішнього середовища бізнесу	Превентивні дії щодо запобігання загрозам; робота з громадськістю та пресою; політика лобіювання.	Вище керівництво фірми Служба зв'язків з громадськістю Служба безпеки

1. Аналіз рівня організації силового складника економічної безпеки за напрямками, ресурсами, виконавцями, взаємодією та ефективністю витрат.

2. Прогнозування можливих негативних впливів та очікуваної шкоди від них.

3. Розроблення рекомендованого комплексу заходів для запобігання можливим негативним впливам.

4. Планування бюджету на використання рекомендованого комплексу заходів і розрахунок очікуваної ефективності від його реалізації.

5. Планування підбору і спеціального навчання відповідного персоналу.

6. Оперативне планування реалізації пропонуванних заходів за ресурсами та виконавцями.

На основі аналізу можемо визначити послідовність кроків (дій) щодо забезпечення високого рівня силової безпеки.

Схему забезпечення силового складника економічної безпеки з виокремленням послідовно виконуваних робіт зображено на рис. 2.

Продовжуючи аналіз загроз, можемо сказати, що названі вище спонукальні мотиви можуть зумовити спроби негативного впливу (фі-

зичного і морального характеру) на працівників фірми.

Спроби фізичного усунення керівників, вищих менеджерів і головних спеціалістів спричинюються переважно зіткненням комерційних інтересів, конфліктами керівництва підприємства з кримінальними організаціями або особами, а також політичними мотивами. Спроби морального тиску на працівників, як правило, робляться з метою змусити їх учинити дії, що завдаватимуть шкоди економічній безпеці та ефективному розвитку фірми. Чинити такі дії можуть представники кримінальних структур, корумповані чиновники служб безпеки та податкових служб або спеціально найняті для цього люди й організації.

Так, на основі аналізу можемо виокремити основні дії, які можуть бути виконані проти силової безпеки підприємства.

На силовий складник економічної безпеки можуть здійснювати вплив:

1) фізичні і моральні впливи особистого спрямування (проти конкретної особистості);

2) негативні дії, спрямовані на те, щоб завдати шкоди майну, зокрема, загрози зменшення

Рис. 2. Загальна принципова схема забезпечення силової складової економічної безпеки
Джерело: узагальнено і доповнено автором на основі [6]

активів підприємства (організації) і втрати ним (нею) фінансової незалежності;

3) негативний вплив на інформаційне середовище суб'єкта господарювання (так зване промислове шпигунство) (табл. 1).

Ось чому для протидії таким загрозам має бути введена адекватна протидія з боку керівництва підприємства і вповноважених для цього відділів.

Організація силового складника економічної безпеки складається з виконання такого переліку робіт:

1) аналіз загроз негативних впливів на силовий складник економічної безпеки відповідно до причин їх виникнення;

2) аналіз рівня організації силового складника економічної безпеки за напрямками, ресурсами, виконавцями, взаємодією та ефективністю витрат;

3) прогнозування можливих негативних впливів та очікуваної шкоди від них; 4) розроблення рекомендованого комплексу заходів щодо запобігання можливим негативним впливам;

5) планування бюджету на виконання рекомендованого комплексу заходів і розрахунок очікуваної ефективності від його реалізації;

6) планування відбору та спеціального навчання відповідного персоналу;

7) оперативне планування реалізації пропонуваніх заходів за ресурсами і виконавцями;

8) практична робота з організації силового складника економічної безпеки [3, с. 23].

У кінцевому підсумку сукупність негативних дій щодо силового складника економічної безпеки можна стисло сформулювати так:

1) фізичні та моральні впливи особистого спрямування (проти конкретної особистості);

2) негативні дії, спрямовані на завдання шкоди майну, включаючи загрози зменшення активів підприємства (організації) і втрати ним (нею) фінансової незалежності;

3) негативний вплив на інформаційне середовище суб'єкта господарювання (так званий промисловий шпіонаж).

Для уникнення і протидій вищезазначеним ризикам необхідним є створення і підтримка ефективної системи безпеки підприємства. Це може бути організація окремої служби безпеки підприємства, основним завданням яких і буде моніторинг, контроль і протидія різним ризикам, пов'язаним з охороною штату підприємства і матеріальних активів компанії. Ось чому на всіх великих і середніх підприємствах зазвичай створюються автономні служби безпеки, а безпека функціонування невеликих фірм може забезпечуватися територіальними службами, в них фірма наймає одного чи кількох охоронців.

Пріоритетним принципом організації та функціонування системи безпеки фірми треба вважати її комплексність.

Служба безпеки будь-якої фірми постійно виконує певний комплекс завдань. Головними з них для будь-якої фірми є такі:

1) охорона виробничо-господарської діяльності та захист відомостей, що вважаються комерційною таємницею цієї фірми (підприємства, організації);

2) організація роботи з правового та інженерно-технічного захисту комерційних таємниць фірми;

3) запобігання необґрунтованому допуску і доступу до відомостей та робіт, які становлять комерційну таємницю;

4) організація спеціального діловодства, яке унеможливує несанкціоноване одержання відомостей, віднесених до комерційної таємниці відповідної фірми;

5) виявлення та локалізація можливих каналів витоку конфіденційної інформації у процесі звичайної діяльності та за екстремальних ситуацій;

6) організація режиму безпеки під час здійснення всіх видів діяльності, включаючи зустрічі, переговори й наради в межах ділового співробітництва фірми з іншими партнерами;

7) забезпечення охорони приміщень, устаткування, офісів, продукції та технічних засобів, необхідних для виробничої або іншої діяльності;

8) організація особистої безпеки керівництва та провідних менеджерів і спеціалістів фірми;

9) оцінка маркетингових ситуацій та неправомірних дій конкурентів і зловмисників.

Зрозуміло, що перелік конкретних завдань стосовно організації системи безпеки фірми залежно від специфіки її діяльності може бути більшим або меншим, але він завжди має бути достатнім та обґрунтованим.

Висновок. У нормативних документах, які визначають організацію діяльності служб безпеки фірм, виокремлюються конкретні об'єкти, що підлягають захисту від потенційних загроз і протиправних посягань. До них належать:

– персонал (керівні працівники; персонал, який володіє інформацією, що становить комерційну таємницю фірми);

– матеріальні засоби праці та фінансові кошти (приміщення, споруди, устаткування, транспорт; валюта, коштовні речі, фінансові документи);

– інформаційні ресурси з обмеженим доступом;

– засоби та системи комп'ютеризації діяльності фірми (підприємства, організації);

– технічні засоби та системи охорони й захисту матеріальних та інформаційних ресурсів.

Служба безпеки фірми завжди має бути готовою до подолання критичної (кризової) ситуації, що може постати через зіткнення інтересів бізнесу та злочинного світу. Для управління безпекою багатьох суб'єктів підприємницької діяльності створюють так звані кризові групи, до складу яких входять керівники фірми, юрист, фінансист і керівник служби безпеки. Головна мета діяльності кризової групи – протидіяти зовнішнім загрозам для безпеки фірми.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Васильців Т.Г. Пріоритети та засоби зміцнення економічної безпеки малого та середнього підприємництва: монографія / відп. ред. Т.Г. Васильців. Київ: Видавництво ЛКА, 2009. С. 248-259.
2. Довбня С.Б. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства // *Фінанси України*, 2008. № 4. С. 88-97.
3. Зубок М.І. Безпека підприємницької діяльності: нормативно-правові документи комерційного підприємства, банку / упоряд. Зубок М.І. Київ, 2004. 144 с.
4. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія / відп. ред. Г.В. Васильців. Київ: Лібра, 2003. С. 280-282.
5. Мак-Мак В.П. Служба безпеки підприємства / упоряд. Мак-Мак В.П. Київ, 2003. 208 с.
6. Гораль Л.Т. Концептуальні засади трансформації організаційної структури вертикально-інтегрованої компанії / Гораль Л.Т. *Галицький економічний вісник*, 2014. № 4.

REFERENCES:

1. Vasiltssev, T. (2009). Priorities and means of strengthening the economic security of small and medium enterprises. Publishing house LKA, 248 p.
2. Dovbnia, S. (2008). Diagnostics of the level of economic security of the enterprise. *Finance of Ukraine*, 4, 88-97.
3. Zubok, M. (2004). Business security: legal documents of a commercial enterprise, bank. Truth, 144.
4. Kozachenko, G. (2003). Economic security of the enterprise: the essence and mechanism of providing. Libra, 280.
5. Mak-Mak, V. (2003). Enterprise Security Service. Guard school «Bayard», 208.
6. Horal, L. (2014) Conceptual backgrounds of organizational structure transformation of vertical-integrated enterprises. *Galytski economic visnyk*, 4, 56-57.

Prokopiv M.I.

*Postgraduate Student at Department of Finance,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas*

**METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE FUNCTIONING
OF THE POWER COMPONENT OF ECONOMIC SECURITY
AS A DETERMINING FACTOR OF COUNTERACTION TO RAIDER
AND FORCE SEIZURE OF THE ENTERPRISE**

The company's economic security can be considered as a complex dynamic system that provides sustainable operation and development through timely mobilization and the most rational use of labour, financial, technical and technological and other resources in the face of external and internal threats. The analysis of risks and threats is a prerequisite for determining the directions for increasing the efficiency of managing the economic security of gas distribution companies. On its basis, strategic directions of observance of the economic safety of the enterprise and the system of planning of actions of gas distribution companies are developed.

The level of economic security depends on how efficiently its management and specialists will be able to avoid possible threats and eliminate harmful effects of certain negative components of the external and internal environment. If the potential of the company has exhausted the ability to adapt to an unstable environment, then we can talk about the threat to its economic security. It may be in the form of loss of the competitive status of the enterprise, or a significant deterioration in its financial condition, or the destruction of a positive image.

That is why the serious internal threat of enterprise activity is the lack of substantiality of the marketing strategy of the enterprise. The economic security of the company in the market weakens both underestimation and overestimation of the role of marketing. Each company, managers in order to determine the specific situation, should identify the most dangerous of them and develop a system of measures to prevent. Thus, the purpose of the system of managing the economic security of the gas distribution company is to form adaptive responses to the threats in any area of its life and, as a result, ensure the stable and most efficient functioning of today and high potential for development in the future. Gas distribution companies need to take into account the impact on the parameters of their economic security, analysed in the study of external and internal factors.